

Fig. 1. Købelev. Ydre, set fra nordøst.

Fot. i NM.

KØBELEV KIRKE

LAALANDS NØRRE HERRED

Kirken var efter oplysninger fra 1700'rne i katolsk tid viet til *S. Nikolai*¹. Om dens historie i middelalderen er i øvrigt intet oplyst, udover at kronen allerede før reformationen besad kaldsretten². Kronen ejede også efter reformationen kirken, som hørte under Halsted Kloster len, blandt hvis lensmænd nævnes Jost Fr. von Papenheim (sml. † klokke nr. 4), indtil den 1689 blev mageskiftet til assessor Christian Mule³. Kirken tilhørte 1726 Ditlev Brockdorff til Asserstrup og Grimsted⁴ og kom formodentlig med disse gårde under det af Ide Margrethe Reventlow grevinde Knuth oprettede baroni Frederiksdal (sml. klokke nr. 2). Blandt Frederiksdals senere ejere nævnes Joachim Barner Paasche (sml. epitafium nr. 2, s. 512). Kirken blev 1801 solgt til sognets hartkornsejere⁵, i hvis besiddelse den stadig er.

Kirken ligger på fladt terræn omtrent midt i byen, omend det i 1830 bemærkes, at tårnuret er overflødigt, da gårdene er udflyttet. Præstegården ligger vest for kirken og adskilles fra kirkegården ved en høj, middelalderlig mur af kamp og kridt, der i nyere tid er forhøjet med almindelige mursten. Gennem muren fører en falset, fladbuet dør under tre kamtakker ind til præstegårdshaven. I øvrigt er kirkegården udvidet til alle sider og har muret dige af kløvet kamp med kørelåge mod syd og nord. Mod nord blev den udvidet i 1883⁶, hvorved et hus, der tjente som sprøjtehus, men vist tidligere havde været hospital, blev inddraget i kirkegården og taget i brug som lighus. Det skal

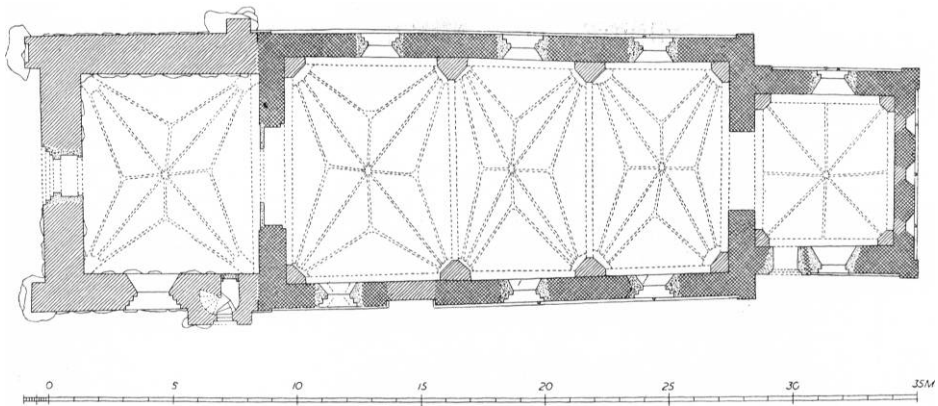

Fig. 2. Købelev. Plan. 1:300. Målt af Volmer Hoffmeyer 1941.

ifølge Rhode være bygget o. 1740 af grevinde Ide Margrethe Knuth som et »vel indrettet hospital, som forsynes med lemmer og underholdning af kirkepatronen og står ikke som andre hospitaler her i egnen under præstens disposition«.

Kirken består af romansk kor og skib og sengotisk tårn. På sydsiden har ligget et antagelig gotisk våbenhus, der i 1829 foresloges indrettet til materialhus og derefter i 1865 blev nedrevet som vansirende (syn). På tårnets nordside har været et gravkapel opført o. 1690 af justitsråd Hoffman på Grimsted. Det antages at være nedrevet samtidig med våbenhuset⁷. Hele kirken er bygget af røde munkesten i munkeforbandt med mange sorte bindere. Betydelige partier er fornyede og mange detaljer udviskede ved en hovedrestaurering i 1883, som ikke har været til fordel for kirkens æstetiske eller kunsthistoriske værdi, men som sikkert har bragt den i god vedligeholdelsestilstand.

Den romanske kirke har svagt fremspringende hjørnelisener, som sokkel og gesims løber af på. Soklen består af en rundstav over en hulkehl, på koret adskilt ved eet, på skibet ved to skifter. Den er helt nymuret, måske i overensstemmelse med den oprindelige form; dog viser en opmåling af korgavlen fra 1876 nederst en rundstav, derover et retkantet led og øverst en skråkant.

Korets østgavl (fig. 3) har i alt væsentligt bevaret sin rige, senromanske udsmykning. Den har tre lige store, tilmurede, romanske vinduer med helstensstik under løberskifte af krumhugne sten. Sålbanken springer frem med en kraftig, efter brændingen hugget vulst, der på midten støttes af en halv søjle, som løber ned på soklen. Søjlestavene er af formsten, der i det nederste skifte yderligere har en særlig udformning for tilslutningen til soklen, hvor et formodet, tilsvarende led ikke er gentaget ved fornyelsen. Gavlens nordre lisén er bredere end den søndre, sikkert som følge af en reparation, der dog er ældre end 1883. Over vinduerne ligger en skæv rudefrise på konsoller af højkantstillede bindere med afrundet underkant. I rejsehøjde tre skæve savskifter,

hvoraf det nederste hviler på et udkraget skifte muret i vendisk forbandt med sorte bindere. Det øverste savskifte er fortsat op langs taglinierne og danner således en stor trekant, som er udmuret med stående siksak med enkelte lodrette lyn af mørke bindere. Gavlkammen er fornyet.

Korets sydside har en præstedør i fremspring, der går op i gesimsen. Den rundbuede, falsede dør er nu ommuret, men indvendig er den meget lav med lige overstykke, og den er antagelig muret efter gammel form. Ved siden af det moderne vindue er der spor efter et ældre, hvis form ikke kan afgøres. Rudefrisen og det vendiske skifte fra gavlen gentages mellem præstedørs-fremspringet og hjørnelisenen, derover ligger tre moderne udkragninger. På korets nordside markerer en søjlestav det romanske vindue lidt skævt under det moderne. Gesimsen har over et skifte af tænder med rundet underkant en frise af skråtliggende sten under et savskifte. Gesimsens fire øverste udkragninger er moderne.

Skibets østgavl er en senere påmuring af korets vestgavl. Den har på nordsiden over kortaget en lodret rille udmuret med et fladskifte, der markerer indersiden af kormuren. Gavltoppen er over et savskifte udmuret med siksak-murværk; gavlkammene er nye. Skibets sydside har en stor, helt ommuret dørniche. I 1876 omtales, at indgangen »hist og her viser Levninger af en Portal i Lighed med Sandbykirkens«, altså et portalfremspring med spidsgavl, som formodentlig er blevet forhugget ved det gotiske våbenhus' opførelse. Søjlestave fra to oprindelige vinduer ses skævt under de nuværende. Gesimsen består af et tandskifte med rundet underkant under et savskifte, der løber af på en gavlkonsol af rundede udkragninger; de derover liggende skifter og udkragninger er moderne. Hvor nordsidens portal kan have siddet, er murværket helt omsat. 1876 omtales på stedet mærker af en spidsgavl, som da sattes i forbindelse med det forsvundne nordkapel, som vi imidlertid fra anden side ved har ligget op mod tårnmuren (se foran), og spidsgavlen kan derfor måske have tilhørt portalfremspringet. Under de moderne vinduer sidder to søjlestave fra forsvundne vinduer ligesom på sydsiden, og vest for portalstedet er bevaret et højtsiddende, helstens stik med løberskifte over svarende til østgavlens vinduer. Gesims som på sydsiden.

Skibets vestgavl ses i tårnet. Den har udover et par savskifter ikke haft nogen dekoration. Den har i begge sider haft riller svarende til de på østgavlens nordside omtalte.

I *det indre* ses af oprindelige detailler kun den runde korbue, der måske endda er omsat. Før hvælvenes indbygning har væggene været pudset; i koret standser pudsens foroven ved en rille for loftbrædderne.

Ændringer og tilføjelser. I gotisk tid er i koret indmuret en otteribbet hvælving med helstens vægbuer og halvvstens ribber uden overribber. Vægpillerne har

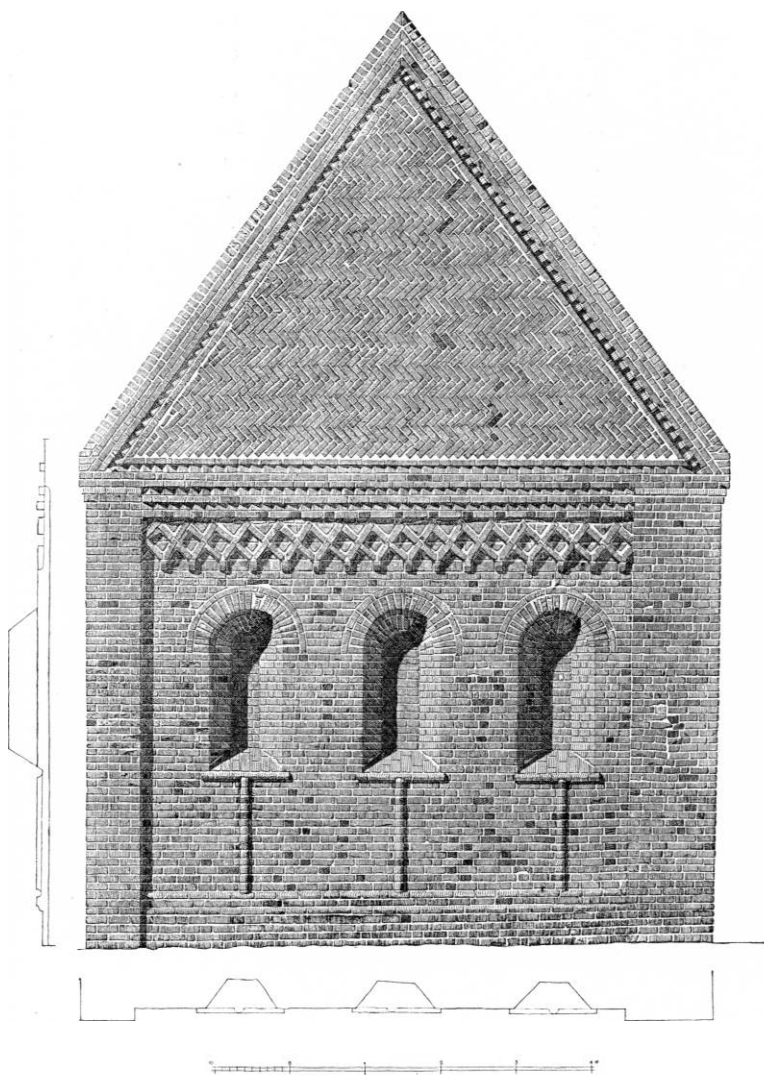

Fig. 3. Købelev. Korets ostgavl. 1:100. Målt af Charles Christensen 1950 (s. 499).

en bred, skrå hørneafskæring indtil lidt over vederlagshøjde, det hele er glatpudset, så detaljerne er skjult. Skibet har tre store stjernehvælv, der er udformet som korets. Hvælvene har trykket nordmuren ud, så gjordbuerne er knækket.

Tårnet er bygget i sengotisk tid på en syld af store kampesten. Det er meget svært og af samme bredde som skibet. Materialet skal være taget fra teglgrave tæt ved kirken⁸. Ved hjørnerne står samtidige støttepiller, hvoraf den sydøstre er indrettet som trappehus. I den nordøstre er muret en fladbuet niche. I sydsiden sidder et stort, mangefalset, spidsbuet vindue, i vestsiden en moderne

dør, højt oppe på nordsiden et ligearmet kors muret af fire kridtsten bindige med muren. Et lignende kors sidder på trappehuset. Tårnrummet åbner sig mod skibet med en bred, spidsbuet tårnbue med lavtsiddende vederlag. Tårnrummet har et stort, højtsiddende stjernehvælv med overribber på krydsribberne og vægbue mod øst. Ribberne er på de nederste to meter muret sammen. Fra tårnrummet har en fladbuet dør ført ud i trappehuset, hvis nuværende dør til det fri er nyere. I trappehuset er loftet fornedet af stigende fladbuer, derefter tøndehvælv. Første mellemstokværk har mod vest en lille glug. Andet mellemstokværk har dobbeltfalsede, fladbuede glugger til alle tre sider, mod syd flankeret af små, fladbuede blændinger, mod nord af cirkelblændinger. Klokestokværket har til de tre sider små, rundbuede tvillingglamhuller i fladbuet spejl, i det søndre med et rundt hul mellem buerne. Mod øst sidder på hver side af skibets tagryg et dobbeltfalset, fladbuet glamhul. Tårnets gesims og saddeltag er opsat 1883, før den tid havde tårnet pyramidetag med vindfløj og knap⁹.

Kirken har hyppigt været underkastet reparationer. Årstallet 1641 på sydmuren må være en erindring om en sådan, endvidere nævnes reparationsarbejder i 1708—09 (sml. †maleri s. 508), 1787 og 1815. I midten af 1600-årene indrettede sognepræsten, hr. Poul Danchel, et vindue ved prædikestolen, så han kunne holde øje med sin fjende, Otto Qvitzov på Glostrup, der stræbte ham efter livet¹⁰. 1876 var i koret indsat to nye vinduer. 1842 var den nye tårnindgang fra vest indrettet, efter at det allerede havde været foreslået i 1829 (syn). Endelig blev kirken underkastet hovedrestauration i 1883, ved hvilken lejlighed de kalkede mure blev afrenset, de nye vinduer indsat og tårntoppen ændret.

Tagværkerne over skib og kor er af omsat eg, over skibet med et kompliceret hængeværk. Hele kirken er hængt med vingetegl. Koret har gulv af brædder, skib og tårn af røde og gule lerfliser.

† KALKMALERIER

I 1883 fremdrog Erik Schiødte rester af kalkmalerier på skibets østmur på begge sider af korbuen. De var malet på flere lag løstsiddende hvidtekalk, der faldt af under afdækningen.

1) Fra 1400'rne, rester af ornamentik og indskrifter samt en figurscene med en mand og en djævel, der trækker i reb.

2) Fra o. 1600, en rødbrun kartouche med rester af en sort frakturindskrift: »Guds Stoel . . . appell« samt en sort versalindskrift: »Cappels . . . A.P . . . her i Købeløv den 8 Mar . . .«. Måske er det rester af en malet series pastorum.

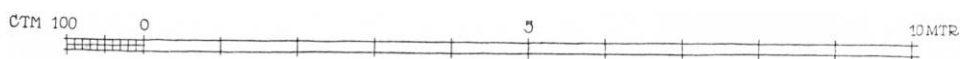
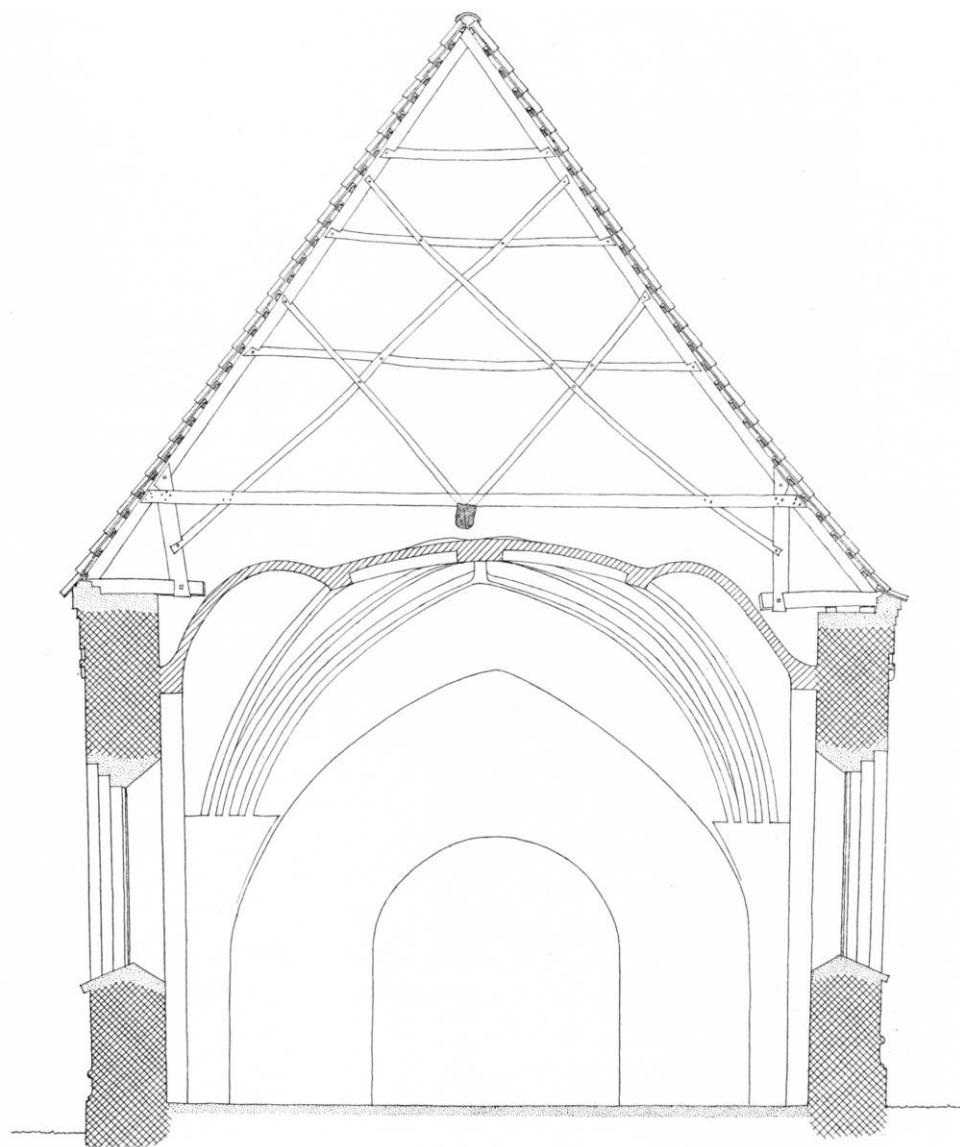

Fig. 4. Købelev. Snit gennem skibets østligste fag. 1:100. Målt af Gertrude Packness, Volmer Hoffmeyer og Povl-Henning Erichsen 1941.

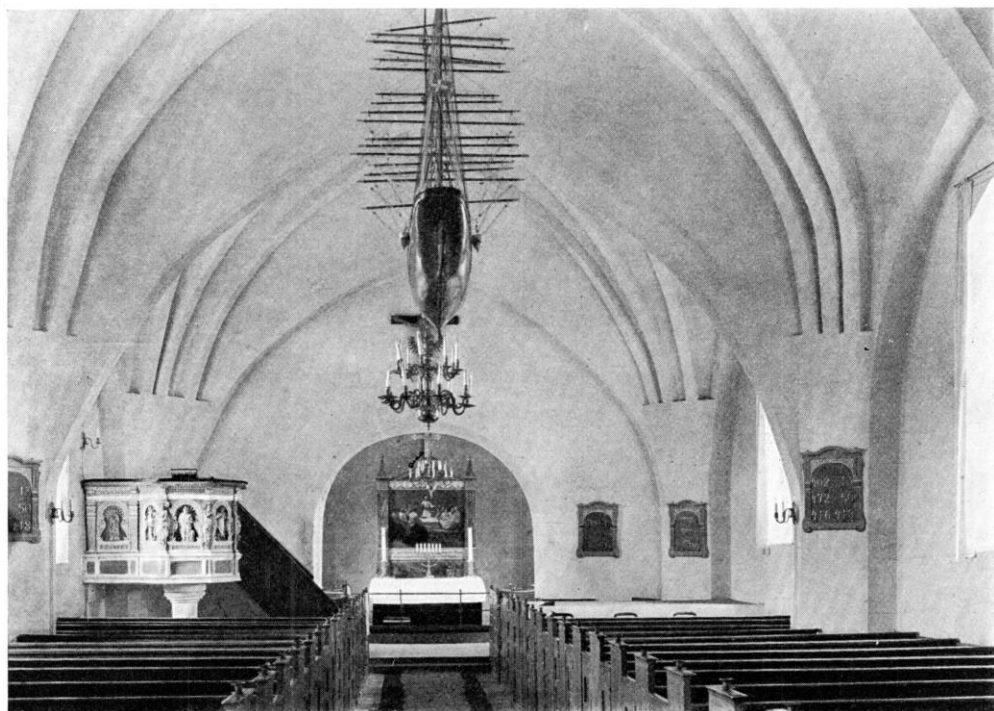

Fig. 5. Købelev. Indre, set mod øst.

Aa. RI. 1941

INVENTAR

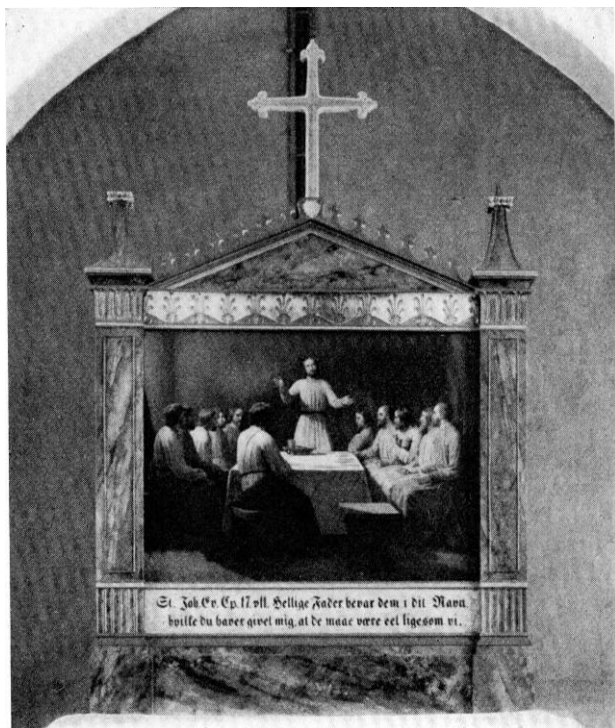
Alterbordet består af nyt fyrretræspanel. På nordsiden er bevaret to renaissance-fyldinger med profilerede rammestykker, sikkert fra et †*alterbordspanel*.

†*Alterklæder*. 1) Fra 1637, af rødt fløjls bræmme med guldgalioner og et tilhørende tæppe med galloner og påsyet årstal (rgsk.).

2) Fra 1700'rne. Et sort fløjls bordklæde med »sølvbaandespand« i alle sømmene og på midten heftet en prægtig graveret sølvplade med grevinde Knuth og hendes salig herres våben, som holdes af to vildmænd, og hvorunder stod årstallet 17.. (præsteindb. 1756).

Altartavle (fig. 6) fra 1841 med et maleri (olie på lærred) af Eckersberg forestillende nadveren¹¹. Den samtidige ramme har palmetfrise, spir på hjørnerne og trekantgavl med udsavede treblade og kors øverst. Postamentfelt med frakturindskrift, Johs. 17, 11. Træværkets marmorering stammer fra 1930, men er rimeligvis en rekonstruktion af den oprindelige.

†*Altartavler*. 1) Nævnt o. 1650, visende lidelsesredskaberne, en bispehue og en halv stjerne m.m.¹² 2) Fra 1656 af »billedhuggerarbejde«. I midtfeltet var skåret en nadverfremstilling mellem to »piller«, hvoraf den ene bar indskriften

Aa. RI. 1950

Fig. 6. Købelev. Altertavle, malet af C. W. Eckersberg 1841 (s. 504).

»Paulus Pauli«, rimeligvis for sognepræsten Poul Poulsen Danchel, den anden årstallet 1656. Topstykket, som bar en engel med basun, havde Frederik 3.s og Sophie Amalies kronede initialer og på siderne af »de høje navne« indskrifterne: »Dominus providebit« (»Herren vil være mit forsyn«) og »En Dieu mon Esperance« (»min lid står til Gud«). Af storvingerne bar den højre Urnes våben og initialerne F. W. for Frederik Urne, den venstre en flakt ørn og F. K. A. F. for fru Karen Arenfeldt og under vingerne årstallet 1657, det år Frederik Urne blev lensmand på Halsted Kloster. På postamentet læstes Ps. 19, 4—5 og under topstykkets engel: »Ære være Gud i det højeste . . .« (præsteindb. 1756).

Altersølv. Kalk fra 1841, 22 cm høj. Rund fod med standkant og drevet bladvulst. Flad, rund knop med rosetter mellem båndslang og glat skaft, som krager ud under det store bæger, der har bladskede forneden og indpunslet egeranke under randen. Københavns bystempel og mestermærke for Peder Jacob Malmberg (Bøje s. 127). *Disk* fra o. 1700, forgyldt, med enkelt cirkelkors på randen. Mestermærke for Anders Jensen Scheel, Nykøbing F. (Bøje s. 309). †*Kalk*, forgyldt, nævnt 1690¹³. *Oblatæske* fra 1863, cylinderformet. På det svagt hvælvede låg er graveret med skriveskrift: »Kjøbeløv Kirke 1863«.

Mestermærke for C. E. Funck, Nakskov (Bøje s. 300). 1690 nævnes to forgyldte †*træesker* til oblater¹³. †*Vinkande* af tin, nævnt 1690¹³.

Sygekalk fra 1620, 10 cm høj. Sekskantet fod med sekstunget fodplade, sekskantet skaft med profdering for oven og på midten en fladrund knop mellem to profilringe. Bredt, lavt bæger med udsvejfet rand. På foden graveret cirkelkors med Kristi initialer: I. N. R. I; på fodpladen: »16 H. Anders Matzøn 20« med versaler og under fodpladen: »9 Lot«. Ingen stempler. Samtidig glat *disk*, forgyldt på oversiden. På randen graveret cirkelkors med I. N. R. I. *Oblalæske* fra 1860'erne, cylinderformet, mecl mestermærke for C. E. Funck (Bøje s. 300). †*Sygekalk* og *disk* af sølv, indvendig forgyldt, som vejede 14 lod, nævnt 1690¹³.

Alterstager i barok, 34 cm høje, som Ryde kirkes alterstager (s. 399). Lysetornen har forneden to snoede tværgrene til små sidelys.

†*Messehagler*. 1) Nævnt som gammel 1690, af rødt, blomstret fløj¹³.

2) Nævnt 1690, af rødt, slidt fløj¹³ med brede guldgalloner i kors og som bræmme¹³.

3) Af sort fløj¹³, skænket 17.. af Icle Margrethe von Reventlow, grevinde Knuth (præsteindb. 1756).

Alterskranke fra o. 1850, af rundjern mecl messingkugler og -rosetter.

†*Alterskranke* fra 1684 mecl indskriften: »Til Guds ære, de svage og skrøbelige meenighedens lemmers behielpning, og kirckens prydeisse haver hr. Jacob Top med sin kiære hustrue Else Jens Datter Fers paa deres egen bekostning dette værck saaledes ladet opsette og staffere Ao. 1684 d. 10de octobr«, sml. gravsten nr. 7 (s. 513).

Døbefont (fig. 7) romansk. Et gotlandsk eksportarbejde af keglestubtype. Den runde fod har standkant, tilspidser opefter og går uden mellemlid over i skaftet, der under kummen har fire fremspringende relieffer, et mandshoved med pandehår, et andet med hætte bundet under hagen, en vædder og en liggende løve. Lav, cylindrisk kumme, tvrm. 105 cm, med bred skråfas, der forneden ender i en platte. Mellem kumme og skaft har været indskudt et cylinderlid mecl kraftig vulst foroven; det ligger nu under alterbordet. Fonten bærer rester af rød farve. (Mackeprang: Døbefonte s. 382).

Dåbsfad i renaissance, sydtysk, fra o. 1575. I bunden det habsburgske våben omgivet af minuskelring og blomster. På randen hjort- og hundfrise.

Dåbskande fra o. 1850, af tin.

Korbuekrucifiks, nyt.

Prædikestol (fig. 8) i renaissance fra 1593, fra samme værksted som Stokkemærke prædikestol (s. 461) og på enkelte afvigelser nær svarende til denne. Af de fem fag danner de fire karnap. Storfelternes niches med relieffer af evangelisterne har beslagværk også på bueslagene, mens evangelistnavnene er skåret

med reliefversaler i deres postamentfelt. På karnaphjørnerne står kvindelige hermer, hvoraf den ene har holdt et sværd (Retfærdigheden), kun skæftet er bevareret, den anden lægger hænderne sammen i bøn (Håbet?) og den tredje holder en kalk (Troen). Første fag, der har en tilsvarende arkade (uden niche), flankeres af kannelerede, joniske halspilastre med beslagværk. Postamentet mangler i modsætning til Stokkemarkestolen konsoliste, og fodlisten er ny. Gesimsen er derimod rigt skåret. I frisefelterne findes en versalindskrift indfattet af beslagværk: »H. Lav Sim 1593«, »Her Hans Ipe(n)« [sognepræst 1572—1607], »Hinsse Christe(n)se(n)«, det sidste felt er vendt på hovedet, samt »Jens Raft«.

Ved tre af navnene desuden bomærker. I det femte fag er kun beslagværk. På hjørnerne sidder volutkonsoller med beslagværk og under kronlisten tand-snit og æggestav. Opgangen og den murede bærestolpe er nye. Himlen mangler, men eksisterede i 1756 (præsteindb.).

Staffering fra o. 1850. Hvidt og brungråt med rødt i nicherne og blå muslingeskaller. I første felt er nu malet et billede af S. Peter og navnet med versaler. Ifølge præsteindb. 1756 havde første felt en malet Kristusfigur med religiøs underskrift, Gen. 3, på latin, rimeligvis i postamentfeltet. Under evangelisterne skal have været lignende indskrifter: Matth. 11, 28, Marcus 2, 17, Lucas 11, 28 og Johs. 12, 35. På de seks stolper, som sammenholder stolen, stod tegnet med forgyldte bogstaver »A.D. 1597« og på den ene side i »et hjelm« en arm med et draget, nedadvendt sværd og bogstaverne C. G. samt overfor på den anden side »XX«. På $\dagger$ himlen stod indskriften Ev. 59, 21 på latin.

$\dagger$ *Tæppe* til at dække prædikestolen med, siret med »sølvbaandspand« skænkedes i 17.. af Ide Margrethe von Reventlow, grevinde af Knuth (præsteindb. 1756).

Stolestader fra 1841 (syn), men med anvendelse af en del ældre gavle, hvoraf nogle har versalindskrifter. På sydsiden, i øverste stade fra øst, initialerne N. H. S. 1646 og i sidste stade i syd C. I. S. På nordsiden, 12. stade fra øst: »Kirstine Zachariæd(atter) a(nn)o 1646« (sml. epitaf nr. 1, s. 511), og på nr. 11 fra øst indskriften: »Denne stoel forny anno 1646 d. 18 aug«, samt på nr. 10: »loed Otte lensøn Kuld«.

O. N. 1948

Fig. 7. Købelev. Døbefont (s. 506).

†*Skrifestole*. 1) Fra 1640, af »bildhuggerarbejde«. På »ziraten« over døren stod: »Paulus Paulinus Svenopolit Pastor Loci« (»sognepræst Poul Poulsen (Danchel) fra Svendborg«) og i midten hr. Pouls »Karmærke« (bomærke). Midt på lågen stod Kristus mecl verdenskuglen. Gavlene bar årstallet 1640 og navnene Niels Hintse, Hans Matsen, Otte Jenssen Kuld og Christen Jenssen. På siden var hugget figurer af S. Peter, Fides (Troen) mecl bog og kors, Spes (Håbet) med anker samt S. Paulus, alle med navne og årstallet 1645 (præsteindb. 1756).

2) Fra 1701, med indskriften »Firmor Christo Duce 1701« (»jeg styrkes ved Kristi anførsel«). Stolen byggedes til Frantz Christian Dorman, kapellan hos mag. Jacob Top (præsteindb. 1756).

†*Herskabsstole*. 1) 1709 lod Joachim Brockdorff til Grimsted og Asserstrup forfærdige en stol¹⁴.

2) 1756 havde en gård i Rolykke en stol, hvorpå var »udhugget« våben mecl et svinehoved (præsteindb.).

†*Egekiste*, nævnt 1690¹³.

Orgelpulpitur med malet årstal 1861 på brystningspanelets bagside, og sikkert ikke mange år ældre.

†*Pulpiturer*. 1) Fra 1709, »nede i kirken«, ifølge præsteindberetningen 1756 opsat af Joachim og Charlotta Sophia Amalia Brockdorff¹⁵ og med slægtens våben påmalet (sml. †maleri s. 508).

2) I præsteindb. 1756 nævnes en indlagt stol »oppe i vejret«, som tilhørte kirkens patron, altså rimeligvis et herskabspulpitur.

Pengeblok fra 1842 (syn). Ved vestdøren.

To †*klingpunge* af sort fløjel nævnes 1690, og i præsteindb. 1756 omtales en †*tavle* til ombæring, hvorpå var en sølvplade med indskriften: »Kiøbeløf kircke tavle, Gud til ære, kircken til ziirat, hr. Poul Danchel med sine 2de huustruer Elsebeth Mads Datter og Anna Cathrina Folckmars Datter von Støcken til en amindelsse haver hands 3^{die} efterladte encke Else Jens Datter Fers, som efter hands død og haffte mag. Jacob Top ladet denne bekoste og forfærdige 1706« (sml. †epitafium nr. 3, s. 512).

†*Præsterækketavle*, nævnt 1690¹³.

†*Maleri*. På muren over indgangen til koret var der ifølge præsteindb. 1756 opsat et stort skilderi, som forstillede de vise mænd tilbedende Jesus, og ved begge sider stod på muren: »Dend høyædle og velbaarne herre Joachim Bruchdorf herre til Gros, Nordsøe, Grimsted og Assestrup samt dette Guds huusses høygunstige patron mecl sin høyædle og velbaarne frue Charlotta Sophia Amalia Bruchdorff har a(nn)o 1708 ladet denne kirche mecl muuren reparere og a(nn)o 1709 bekostet pulpituret neden i kircken og med deres egen stoel stafere«.

Lysekroner. 1) I renaissance, fra 1600'ernes begyndelse. Stang med flad hængeskugle, vaseled og foroven en flakt ørn. To rækker svagt nedhængende delfinlysearme med treblade. På kuglen versalindskriften: »Anno 1697 d. 29 septembri er denne lysekrone gifven af hans kongelig maytts til Dannemarck og Norge højbetroede Kammerraad og Oberkrigscommissarius i Norge Johan Hieronymus Hofmand samt hans wel biurdige frue Luttamella Peters Gud til ære oh(!) kirken til beprydelse« (sml. †begravelse, s. 513). På siden endvidere to hjelmprydede våben, en springende hest og to krydsende vinger mellem tre stjerner; mellem våbnene indskriften: »O. H. Justits«. I skibets midterste hvælv.

2) Ny, i koret.

†*Lysekrone* fra 1709, skænket af Joachim Brockdorff¹⁴.

Kirkeskib, en firmastet fuldrigger, »Dana Mariebo«.

En *gipsbuste* af biskop Rasmus Møller, sml. Vindeby (s. 528).

†*Tårnure.* 1) 1690 nævnes et gammelt sejerværk, som foruden klokkeslettet viste månens af- og tiltagen med to andre viserskiver udenpå tårnet¹⁶, og i præsteindb. 1756 omtales et træfutorial til et urværk, som havde vist månens gang. Det stod nede i kirken under tårnet, og på de fire hjørner stod: »H. Ipsøn 1575, H. Peder Hansen 1607, hr. Povel Povelsen 1631 d. 6. martii, O. J. K.«, de sidste initialer rimeligvis for Otte Jensen Kuld (sml. stolestader, s. 507 og gravsten nr. 5, s. 512). Nedenunder stod: »Renovatum a(nn)o 1657«. Uret skulle være opsat af de herrer Lunge til Grimsted¹⁷.

2) 1756 omtales i præsteindb. et ur, som var opsat af kirkens forrige ejer hr. Siersted og repareret af grevinde Ide Margrethe von Reventlow. 1830 var det ubrugeligt og krævedes fjernet (syn).

Klokker. 1) 1607. Om halsen treliniet, plattysk indskrift med versaler: »Anno 1607, is Godt midt uns wol kan weder uns. Dar is menniger de sprickt Godt grote di, im herten dencket he hoedt du di. Men klaget mennigen sin leidt, dat he lachen fan em geit« (»år 1607. Når Gud er med os, hvem kan da være mod os. Der er mangel en, som siger: »Gud bevare dig«; men i hjertet tænker han: »Tag dig i agt«. Man klager sin nød for mangel en, med det resultat, at han går leende bort fra en«). På begge sider: Knudt Rudt og Ellen Marsvin samt deres våben. På bøjlerne dobbelt tovtav. Tvm. 70 cm. Anskaffet til kirken 1838 (syn).

2) 1754, støbt af Johan Barthold Holtzmann, København. Øverst latinsk versalindskrift mellem dobbelt akantusbort: »Gloria in excelsis Deo, me fecit Johan Barthold Holtzmann Hafniæ« (»ære være Gud i det højeste, J. B. H., København, gjorde mig«). På den ene side står: »Anno 1754 er denne klokke støbt og bekostet af høywelbaarne Fr(u) Ide Margareta von Reventlau, Grevinde af Knutenborg, Friherinde til Baronionne(!) Christiandsdahl oc Conradsborg, Frue til Grimsted, høysal(ig) hr. Geheimeraad og Greve Adam

G. K. K. 1949

Fig. 8. Købelev. Prædikestol 1593 (s. 506).

Christopher von Kn(u)ts enkegrevinde«. Herover det kronede grevelige dobbeltvåben holdt af to vildmænd. På modsat side:

»Vor kirke fik sin ziir,
Vor Herre faar sin ære,
hver siæl i sognet kan
af glokkens(!) lyd smugt(!) lære
at søge Herrens huus
og elke(!) hannem ret
saa blir vor herskabs roes
ey heller slet forgjet«.

På bøjlerne løvehoveder. Tvm. 98 cm.

†*Klokker*. 1—2) En på fire skippund, atten lispund (784 kg), en anden på halvandet skippund, tre lispund (264 kg); afleveredes ved klokkeskatten 1528.

3) Fra 1601, støbt af Reinholdt Benninck i Lybæk, med latinsk indskrift: »In templum voco te ut discas mori, eræ[!] Reinholdus Benninge fecit Lubeka 1601« (»Jeg kalder dig til kirken, for at du kan lære at dø, Reinholdt Benninck i Lybæk støbte mig af bronze 1601«)¹⁸. Antagelig den, som blev bortført o. 1750 af Grimsteds ejer, byfoged Siersted i Maribo, under foregivende, at den skulle omstøbes (præsteindb.).

4) Fra 1642 med indskriften: »1642 er denne klokke støbt og kiøbt der e(rlig) og v(elbyrdig) Just Friderich von Papenheim var leens mand paa Halsted, hr. Povel Poulsen sognepræst i Kiøbeløv, Niels Hindse, Jens Gammel, Peder Lauritsen, Rasmus Løyet, Hans Lauridtzen, Otte Kuld, Peder Mogensen og Niels Hansen kirkeværger, Hans Marckussen sogne-foged« (præsteindb.

Pacht & Crone

Fig. 9. Kobelev. Epitafium 1657 over sognepræst Poul Poulsen Danchel (s. 511).

1756). Klokken omtales siden 1783 flere gange som revnet og er formentlig solgt 1838, da klokke nr. 1 anskaffedes.

5) Nævnt 1690 som revnet og istykker¹⁶. Det er sandsynligt den, som Ide Margrethe Reventlow 1754 lod omstøbe, se klokke nr. 2.

GRAVMINDER

Epitafier. 1) (Fig. 9) fra 1657 over sognepræst i Kiøbeløff Poffuel Danchel, død 3. marts 1668, og hustru Kirsten Sachariasdatter, død □ okt. 1662. Snitværk i Henrik Werners maner. I en omtrent kvadratisk bølgelisteramme er indfattet en oval af fladt, men stærkt udtrukket bruskværk med maleri (olie på træ) af sognepræsten med hustru og 12 børn, hvoraf tre svøbelsesbørn, der ligger på en pude i forgrunden, er døde som spæde. Gravskrift med opmalet forgyldt fraktur i den hjerteformede, af bruskslyng indfattede hængeskartouche. Rammen sortmalet og bruskværket brunt med lidt guld¹⁹.

2) O. 1794, over fru Anna Ingeborg Paasche, født på Bødstrup i Sielland 10. april 1757, datter af General Auditeur Joachim Barner Paasche og Christiane Buchalf, gift 30. nov. 1787 med Joachim Barner Paasche, kongelig majestets Cancelie Raad og ejer af Friderichsdahl i Lolland, død 12. april 1794 fra mand og to børn, men begravet med en søn. Hvid marmortavle med fordybet fraktur i ramme af norsk, gråt og sortflammet marmor med kannelerede pilastre. I en bueniche over skrifttavlen en lampe og over trekantgavlen en urne, begge af hvidt marmor. I tårnrummet.

Malerier. 1) 1893, af stiftsprovst Hans Frederik Helveg (1816—1901), signeret Axel Hon²⁰. 2) 1931, af provst J. A. P. Thorlacius (1861—1942), ligeledes udført af Axel Hou.

†*Epitafier.* 1) 1591, med maleri af »en gammel præst med hans hostegnede navn, hr. Hans [Ibsen]«, sml. prædikestol s. 507, tre sønner med navnene Jacob, Peder og Mads, to hustruer, Marine Peders Datter og Bodil hr. Hanses, og tre døtre, Gjerdrud Hans Datter, Anne Hans Datter og Bodil, samt religiøs indskrift (præsteindb. 1756).

2) Fra et *†epitafium*, o. 1650, stammer to **putti*, 90—96 cm høje, rimeligvis udført i Henrik Werners værksted; den ene holder en stige, mens den anden mangler sit attribut, der sikkert også har været et lidelsesredskab (sml. *epitafium* over Knud Erichsen Pontoppidan i Halsted kirke). Nu i Maribo stiftsmuseum.

3) Slutningen af 1600'rne. Hr. Povel Povelsen Danckel, født i Kiøbeløf præstegård 3. jan. 1638, død 28. april 1681, 44 år gammel og hustru Else Jensdatter Fers, som efter hans død blev gift med mag. Jacob Top og døde 1709, 51 år gammel (præsteindb. 1756).

Gravsten. 1) O. 1620. Christophorus, Clemens, Johannes og Catharina, sognepræst Peter [Hansens] børn, alle døde 1620. Grå kalksten, 116x112 cm, latinsk indskrift med fordybede versaler. I tårnrummet.

2) O. 1636. Over sognepræst Peter [Hansen], død 55 år gammel 12. febr. 1631 i sit 24. embedsår og hustru Dorothea, død 51 år gammel 26. sept. 1636 efter 29 års ægteskab. Ølandsk kalksten, 183 x 96 cm, med fordybede versaler. Øverst religiøs indskrift på latin, derunder en alterkalk i relief og latinsk gravskrift. I hjørnerne cirkler med englehoveder. I tårnrummet.

3) O. 1650. Ølandsk kalksten, 197 x 138 cm. Indskriften helt udslidt. I hjørnerne cirkler med barokke englehoveder. Uden for vestdøren.

4) O. 1652. Anne Hendrichs Staalhofsaater, født i Nachskow 5. juni 1636, død i Kiøbeløf præstegård 14. febr. 1652, 16 år gl. Ølandsk kalksten, 85 x 60 cm, med fordybede kursivversaler. Under gravskriften oplyses på latin, at stenen er bekostet af Salomon Abrahamsen. I tårnrummet.

5) O. 1677. Otte Jensen Kuld, død 10. nov. 1677. Flise af ølandsk kalksten,

49 x 50 cm, med fordybede versaler. I tårnrummet. (sml. stolestader, s. 507, †skriftestol nr. 1, s. 508, og †tårnur nr. 1, s. 509).

6) 1600'rne. Kalksten, 180 x 131 cm, med reliefversaler. Øverst opstandelsen; i hjørnerne cirkler med evangelisterne og religiøs randskrift. Midt på stenen sekundær indskrift med fordybet skriveskrift over »de afdøde Personer, som ovensadte Epitaphium nærmere udviser«. I tårnrummet.

7) O. 1706. Magister Jacob Pedersen Top, sognepræst til Kiøbeløv 24 år og 6 måneder, fra 1691 med Windebye som anneks, død 1706 i sin alders 56. år. Rødlig ølandsk kalksten, ca. 135 x 85 cm, med slidte, fordybede versaler. Religiøs randskrift, Job 19, 25 og Es. 26, 19. I tårnets vestdør.

8) O. 1727. Povel Andersøn, sognefoged i Kiøbeløv sogn, selvejer af Glustrup gård, død 7. og begravet 11. juni 1728, 63 år gammel. Flise af ølandsk kalksten, 52,5 x 52,5 cm, med fordybet skriveskrift. I tårnrummet.

9—10) To helt udslidte gravsten af rød kalksten, den ene 214 x 61—57 cm med indadbuede hjørner, den anden 150 x 59 cm, er begge anvendt som trappetrin i præstegården.

Åben †begravelse fra o. 1690 på nordre side under tårnet, bygget af justitsråd Hofmann¹⁷. 1828 foreslås ligkisterne fjernet og det gamle »tralværk«, som var over begravelsen, borttaget, så kælderen kan bruges til magasin for gamle tagsten (syn).

I †begravelsen stod ifølge præsteindb. 1756 fire †kister. 1) 1696. Justitsr. Ober-krigs Commissarius i Norge Johan Hieronymus Hofman, født i Saxen 24. Juni 1646, død i Christiania 1. nov. 1696. Rimet gravvers.

2) 1712. Fru Lüttemelle von Peters, født 24. nov. 1646 i Kiel, gift første gang med Fridrich Wintherborg i ni år (fire sønner) og derefter i 20 år med Justitsråd Hofman, med hvem hun fik »otte ægtebørn af hver kiøn i rad«. »I sexten aar hun sidst som eenlig turdeldue, sit suk udqvidret har . .« og døde 19. marts 1712 (sml. lysekrone nr. 1, s. 509).

3—4) Barnekister.

Kirkegårdsmonumenter. 1) O. 1857. Christen Friis, født 11. nov. 1788, ejer af Lille Købelev fra 11. aug. 1807 til sin død 9. sept. 1857. Nygotisk monument af hvidt marmor, afsluttet foroven af en spidsbue med stavværk. På soklen relief af kornneg og høstredskaber. Udvendigt på skibets sydmur.

2) 1894 afsløredes en mindetavle over biskop Rasmus Møllers to hustruer, Bodil Marie Thaulow, født 28. jan. 1765, død 23. okt. 1810 og moder til digteren Poul Martin Møller, samt Johanne Dørthea Borcksenius, født 23. dec. 1767, død 12. febr. 1830; første gang gift med Pastor Winther, med hvem hun fik sønnen, digteren Christian Winther.

KILDER OG HENVISNINGER

Syn over Lollands vestre provsti 1849—61 (provstearkivet, LA). — Biskop Ramus med fleres visitatsbog for Fyns stift 1732—1803 (Odense LA); udskrift af Biskop Blochs visitatsbog for Fyns stift 1786—1803 (stiftsovrighedsarkivet, LA). — Jordebøger, Herredsbøger m. m. 1579—1717 (stiftsovrighedsarkivet, LA). — Holms samling (LA). — Extract over Fyens og Laalands Stifters historiske Ting (Thottske samling 727, 2°, Kgl. Bibl.); Adskillige Documenter og Skrifter, samlede af Povl Roggert (Thott 730, 2°, Kgl. Bibl.); Antiquiteter ved Langelands kirker, og hvad der vides om præsterne, som der haver været, som og ved Lollands og Falsters, samlet med møje af Jacob Bircherod, Thom. Fil. 1732 (Ny kgl. Samling 409, 2° Kgl. Bibl.). — Museumsindberetninger af J. Magnus-Petersen og C. Engelhardt 1876, E. Schiødt 1883 (kalkmalerier), C. M. Smidt 1929 (Prædikestol), Aa. Roussell, 1941, C. A. Jensen og O. Norn 1948.

S. Abildgaard: Notesbog I. 1756. S. 59 ff. (NM). — J. Magnus-Petersen: Kalkmalerier i danske Kirker. Kbh. 1895. s. 95.

¹ AarbLollFalst 1922, s. 129. ² Frederik I.s Registranter, s. 411. ³ Kronens Skøder III, 45. ⁴ Efterretninger om Ejerne af Kirker og Kirketiender 1726 ff. (RA). ⁵ Haugner: Lollands nørre Herred s. 120. ⁶ Smst. s. 119. ⁷ Smst. s. 115. ⁸ Bircherods Antiquiteter, s. 87, vedheftet notits med håndskrift fra 1600-årene. ⁹ Larsen: Laaland Falster, s. 50. ¹⁰ J. J. F. Friis: Mindeblade om Nakskovs Fortid. Nykjøbing 1852. S. 90. ¹¹ E. Hannover: C. W. Eckersberg. Kbh. 1898. S. 399. ¹² Resens Atlas V, 361. ¹³ Jordebøger, Herredsbøger m. m. 1579—1717. ¹⁴ Hofman: Foundationer VI, 2, 90. ¹⁵ Thott 727, s. 207. ¹⁶ Holms Saml. ¹⁷ Rhode I, 175. ¹⁸ Thott 730, 2°, bl. 285. ¹⁹ Danske malede Portrætter IX, 226. ²⁰ Smst. s. 227.

Fig. 10. Købelev 1796.